

TL 4035 Koloni Politikaları ve Sibirya

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

6. Hafta

E. Rinçino, Sovyetler Birliği Dış Politikası ve Dış Moğolistan

Çin 1919 yılında Kyahta (1915) anlaşması ile Çin'in içiğinde otonom bir yapıya sahip olan Dış Moğolistan'a tekrardan ordusunu sokmuş ve Dış Moğolistan'daki fiili durum 1915 Kyahta anlaşması öncesi duruma dönmüştür. Kuşkusuz Çinin bu tutumu Dış Moğolistan'da tepkilere yola açmış ve Çin karşıtı ulusal direniş hareketleri farklı gruplar etrafında şekillenmeye başlamıştır.

Bu direniş gruplarına baktığımızda ilk olarak Japonya ve Amerika Birleşik Devletlerinden destek alan gerek siyasi gerekse dini lider konumundaki Bogdo-Gegen etrafında toplanan örgütlenme görülmektedir. Fakat Amerika Birleşik Devletlerinin bu dönemde Moğolistan'a karşı yeterince ilgi göstermemesi ve Japonya'nın Büyük Moğol Devleti planının başarısızlığa uğraması bu hareketin gelişmemesine neden olmuştur. Diğer bir direniş grubu ise liderleri sosyal ve siyasi olarak farklı zümrelerden gelen S. Danzan ve Moğolca öğretmenliği yapan D. Bodo tarafından örgütlenmişti. S. Danzan etrafında toplanan ve Urga grubu olarak bilinen grup sonraları Suhe-Bator ve Dogsom gibi liderlerinde katılımı ile Çin egemenliğine karşı örgütlenen ilerici ve vatansever feodallerden oluşan bir sosyal yapıya sahip olmuştur. Consul olarak bilinen ve Sovyetlerin daha fazla etkisi altında olan diğer grup ise Bodo, Çoybalsan, Losol ve Çagdarjav gibi liderlerden oluşmaktaydı. 25 Temmuz 1920 yılında Çin'e karşı mücadele kapsamında örgütsel yapıların tek bir yapı altında toplanması amacı ile çalışmalar başlamış ve Moğol Halk Partisi kurulmuştur. Hareketin tek bir yapı altında birleştirilmesinin yanında Çin karşıtı mücadele bu kez Sovyetler

Birliğinden destek alınma yoluna gidilmiştir. 25 Haziran 1920 yılında Moğol Halk Partisi almış olduğu bir karar ile Sovyetler Birliğine bir heyet göndermiştir. Bu ziyaret çerçevesinde ilk önce S. Danzan ve H. oybalsan arkasından D. Bodo ve D. agdarjav ve daha sonrada D. Suhe-Bator, D. Dogsom ve D. Losol İrkutska gitmişlerdir. Burada Doğu Halkları Sibirya Bürosunun Moğol – Tibet şubesinde E. Rinçino ile çeşitli çalışmalar sonucunda alınan karar doğrultusunda Moğol heyetinden D. Bodo ve D. Dogsom Moğolistan’a geri dnm, S. Danzan, D. agdarjav ve D. Losol E. Rinçino’nun kendilerine eşlik etmesi ile birlikte Moskova’ya gitmişlerdir. D. Suhe-Bator ve H. oybalsan ise İrkuts’ta kalmışlardır. Bu bir yıllık süreç içerisinde Moğolistan’ da bölge dinamiklerini etkileyecek çok önemli bir gelişme olmuştur. 4 şubat 1921 yılında Moğol hanlarından destek alan Baron Ungern Stenberg emrindeki Asya Atlı Taburu ile başkent Urge’yi Çin istilasından kurtarıp kendi iktidarında bir devlet yapılanmasına gitmiştir.

Moskova (Sovyetler Birliği) bu dönem içerisinde 1915 Kyahta anlaşmasında olduğundan farklı olarak ilk önce 26 Temmuz 1919’da Dış Moğolistan’ın bağımsızlığını kabul etmiş ve yapılan diplomatik görüşmelerde Dış Moğolistan’ın iç işlerine hiç bir yabancının karışamayacağı, tüm hakimiyetin Moğol halkına ait olduğunun altı çizilmiştir. Her ne kadar bu karar henüz Moskova’nın ideolojik olarak tam destek veremeyeceği feodal bir yönetime sahip olan Dış Moğolistan’a askeri, siyasi ve ekonomik olarak destek anlamına gelmese de Sovyetler Birliğinin dış politika önceliklerinin değiştiğini işaret etmektedir.

Bu dönemde Dış Moğolistan Sovyetler Birliği açısından Çin, Japonya ve Baron Ungern Stenberg gibi sömürgeci glerin baskısından kurtulup bağımsızlığına kavuşması gereken bir ülke konumuna gelmiştir. Sovyetler Birliği ve Dış Moğolistan ilişkilerinin bu seviyeye gelmesinde bir önceki dönem Büyük

Moğolistan davasında rol oynayan E. Rinçino ve Buryat-Moğol milliyetçi aydınların rolleri de azımsanmayacak derecede önemlidir. Bilhassa E. Rinçino, İrkutsk'a gelen Moğol delegasyonunun yöneticilerini Moskova'ya götürmüş ve Moğollara yardım konusunu "Ulusal Sorun" çerçevesinde Lenin ile görüşmüştür. Bu görüşme sırasında E. Rinçino Moğol hareketinin proleter enternasyonal bir karaktere sahip olmadığı kanısında olan Lenin ve Sovyet yönetimine karşı Moğol heyetinin politik pozisyonunun devrimci bir halk hareket olduğunu savunarak tüm Asya halklarının olduğu gibi Moğollarında kendi kaderlerini tayin etmeleri prensibi çerçevesinde yerli ve yabancı sömürü karşısında desteklenmesi gerekliliğini Sovyetler Birliği yönetimine kabul ettirmiştir.

Bu kritik politik karar sonucunda Moğol heyeti Moskova'dan Çin ve Baron Ungern Stenberg'e karşı siyasi ve askeri yardım almıştır. Bu çerçevede Moğol heyetinin İrkutsk'ta kalan liderleri içerisinde bulunan Suhe – Bator komutasında Moğol ordusu hazırlanmış ve 1921 yılında Sovyet kuvvetleri ve Suhe – Bator komutasındaki Moğol kuvvetleri Baron Ungern Stenberg'i tasfiye ederek başkent Urge'ye girmişlerdir.

KAYNAK:

Teziç, M.C. (2018). Rus (Sovyet) – Çin Politikaları Arasında Değişen Moğol-Tuva İlişkileri. *Modern Türklük araştırmaları Dergisi*. Cilt 15, Sayı 4. Ss. 503-531.

Luzyanin, S.G. (2003). Rossiya-Mongoliya-Mongoliya-Kitay v pervoy polovine XX veka. Politiceskiye Vzaimootnoşeniye v 1911-1946 gg., Moskova: İzdatelstvo OGNİ.